

MASE I RANDMAN DIVLJIH SVINJA (*Sus scrofa L.*) U INTENZIVNOM NAČINU GAJENJA

ZORAN POPOVIĆ, MILOŠ BEUKOVIĆ,
NENAD NOVAKOVIĆ, DRAGAN GAČIĆ¹

IZVOD: U radu su prikazane telesne mase divljih svinja različitih kategorija u intenzivnom načinu gajenja ove vrste u lovištu »Crni lug«. Prosečne mase odstreljene muške nazimadi iznosile su 35,15 kg, ženske nazimadi 30,44 kg. Kod divljih veprova parosečna masa je 86,36 kg, sa variranjem u rasponu od 50,3 do 121 kg., dok kod krmača 81,63 kg, sa variranjem od 42,5 kg do 122 kg. Randman kod muške nazimadi iznosio je prosečno 82,87%, ženske nazimadi 81,65%, veprova 82,71% i krmača 83,45%.

Ključne reči: divlja svinja, telesna masa, randman

UVOD

Divlja svinja predstavlja atraktivnu i vrlo cenjenu lovnu divljač. Takođe, ona je naša autohtona vrsta koja se među krupnom divljači po svojoj brojnosti populacije i učešću u ukupnom odstrelu nalazi na drugom mestu (iza srneće divljači).

Prosečna godišnja vrednost izlova divljih svinja u periodu 1980–2000 iznosi 674860 US\$, dok najveća vrednost u ovom periodu dostiže 946.000 dolara (Ranković, Popović 2002), što ukazuje i na veliki ekonomski značaj ove vrste.

Gajenje krupne divljači u ograđenim lovištima postalo je aktuelno ne samo u našoj zemlji, već i u čitavoj Evropi (Jovanović, Tarasenko 1984). Zahvaljujući svojim biološkim karakteristikama (veliki godišnji realni prirast, veliki i brzi telesni prirast, otpornost na štetno delovanje biotičkih i abiotičkih faktora) divlja svinja se uspešno gaji u ograđenim lovištima primenom odgovarajuće tehnologije (Lavadinović 1982). Prema Novakoviću (2003) razlikuju se dva osnovna načina gajenja divlje svinje u ograđenim prostorima. Prvi način je gajenje u jednom ograđenom prostoru - celom lovištu ili uzgajalištu svinja (jednostavniji način koji se primenjuje tamo gde se želi veća gustina populacije), dok je drugi način gajenje u ograđenom prostoru koji se dalje, unutrašnjom podelom deli na više odvojenih prostora – odeljenja, prema nameni (intenzivniji način gazdovanja koji je kod nas prvo primenjen u lovištima bivšeg L.Š.G. „Jelen” u Baranji).

* Izvorni naučni rad (*Original scientific paper*)

¹ Dr Zoran Popović, docent, Poljoprivredni fakultet Zemun,

Dr Miloš Beuković, docent, Poljoprivredni fakultet Novi Sad,

dipl. ing. Nenad Novaković, mladi istraživač, Institut za šumarstvo, Beograd,

Mr Dragan Gačić, asistent, Šumarski fakultet Beograd.

** Ovaj rad je finansiran od strane Ministarstva za nauku, tehnologije i razvoj Republike Srbije u okviru projekta BTN.6.4.0.0711.A

Cilj ovog istraživanja je da se utvrde mase različitih kategorija divljih svinja u intenzivnom gajenju, njihov randman, kao i da se izvrši ocena postignutih proizvodnih rezultata.

MATERIJAL I METOD RADA

Istraživanja su izvedena tokom 2002. i 2003. godine u lovištu Crni Lug. Ovo lovište se nalazi u blizini Beograda na levoj obali reke Save i prostire se na površini od 1.055 ha, od kojih je 720 ha ograđenog dela. Pregradnim ogradama lovište je izdvojeno na nekoliko proizvodnih celina (*Novaković i sar. 2003*). Najveći deo lovišta pokrivaju šume hrasta lužnjaka, koji u godinama punog uroda žira omogućava dovoljnu količinu hrane, pored toga ima i 20 ha pašnih površina.

Merenja divljih svinja različitih kategorija obavljena su posle izvedenih grupnih lovova u navedenom lovištu. Grla su svrstana u četiri kategorije: kategoriju muške i ženske nazimadi (starosti do 6 do 10 meseci) i kategoriju veprova i krmača (starosti preko 19 meseci). Analizom je obuhvaćeno 122 grla, od kojih 54 nazimadi (27 muških i 27 ženskih), 34 veptra kao i 34 krmače. Na odstreljenim grlima merena je masa celog grla kao i masa grla posle odstranjivanja unutrašnjih organa, sa tačnošću 0,5 kg. Randman grla izračunat je kao odnos mase grla pre i posle odstranjivanja unutrašnjih organa izražen u procentima.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu tabele 1 može se videti da su prosečne mase odstreljene muške nazimadi 35,12 kg, dok ženske 30,44 kg. Prosečne mase istih grla bez unutrašnjih organa su 29,16 kg i 25,15 kg. Nešto veća varijabilnost masa odstreljenih grla prisutna je kod ženske nazimadi $Cv=34,53\%$. Najveća maksimalna masa izmerena kod muške nazimadi je 55,7 kg, a ženske 52 kg, dok su minimalne mase kod iznosile 12,2 kg i 16,8 kg. Kod muške nazimadi najveće mase bez unutrašnjih organa su 45 kg a ženske 46 kg, dok su minimalne kod istih iznosile 9,4 kg i 12,1 kg.

Na veliku varijabilnost telesnih masa utiče pre svega starost grla, obzirom da je ona varirala od 6 do 10 meseci, na šta je uticalo različito vreme parenja a samim tim i prašenja krmača. Pored ovoga, na ovo utiče veći broj endogenih i egzogenih faktora od kojih je potrebno pomenuti: invadiranost grla endo i ekto parazitima, mehaničke povrede, starost i mlečnost krmača, broj prasadi u leglu, način ishrane krmača i prasadi u pojedinim delovima lovišta, sastav koncentrata i njegova dostupnost različitim grlima, redovnost ishrane itd.

Prosečne mase odstreljenih veprova iznosile su 86,36 kg, dok prosečne mase bez unutrašnjih organa 71,56 kg. Mase veprova varirale su u rasponu od 50,30 do 121 kg, dok bez unutrašnjih organa od 40,5 kg do 104,3 kg. Koeficijent varijacije za iste iznosio je 25,64% i 26,54%.

Prosečna masa odstreljenih krmača iznosila je 81,35 kg, dok bez unutrašnjih organa 68,03 kg. Mase celih grla su varirale u rasponu od 42,5 do 122 kg, dok bez unutrašnjih organa od 34,3 do 106 kg. Koeficijent varijacije za masu celih grla iznosi 25,59% a za grla bez utrobe 26,80%.

Tabela1: Mase divljih svinja posle odstrela (celog grla) i bez unutrašnjih organa (kg)
 Table1: Wild boar body weight: undressed-whole and dressed-eviscerated (kg)

Pol (Sex)	Starost (Age)	Parametar (Parameter)	n	Mx	Sd	Cv (%)	Min.	Max.
Mužjaci males	6-10 months	Masa celog grla *	27	35,12	9,44	26,88	12,20	55,70
		Masa bez droba**	27	29,16	7,91	27,13	9,40	45,00
Ženke females	6-10 months	Masa celog grla*	27	30,44	10,51	34,53	16,80	52,00
		Masa bez droba**	27	25,15	9,58	38,13	12,10	46,00
Mužjaci males	>19 months	Masa celog grla*	34	86,36	22,15	25,65	50,30	121,00
		Masa bez droba**	34	71,56	18,99	26,54	40,50	104,30
Ženke females	>19 months	Masa celog grla*	34	81,36	20,82	25,59	42,50	122,00
		Masa bez droba**	34	68,03	18,23	26,80	34,30	106,00

* undressed – whole body weight; ** dressed – eviscerated body weight

U odnosu na israživanja *Maletića (2002)*, koja se odnose na poluintenzivan način gajenja, postignute su veće prosečne mase kod muške nazimadi za 11,49 kg, ženske nazimadi 7,21 kg, dok kod veprova i krmača te vrednosti su bile veće za 21,25 kg, odnosno 20,39 kg.

Nešto veća varijabilnost masa grla bez unutrašnjih organa, u odnosu na masu celog grla, prisutna je kod svih ispitivanih kategorija divljih svinja. Na ovo uticaj ima kako kondicija, tako i trenutna sitost grla.

Randman ispitivanih kategorija varirao je od 70,76% do 92,55% (Tabela 2). Kod muške nazimadi prosečno je iznosio 82,87%, ženske nazimadi 81,65%, veprova 82,71% i krmača 83,45%. Veća varijabilnost je bila prisutna kod krmača i veprova na šta je pre svega uticala starost i kondicija grla.

Tabela 2: Randman različitih kategorija divljih svinja
 Table 2: Dressed mass for diferent wild boar categories

Pol (Sex)	Starost (Age)	n	Mx	Sd	Cv (%)	Min.	Max.
Mužjaci males	6–10 months	27	82,87	2,57	3,10	77,05	86,21
Ženke females	6–10 months	27	81,65	4,61	5,65	70,76	88,46
Mužjaci males	>19 months	34	82,71	3,28	3,97	75,56	88,15
Ženke females	>19 months	34	83,45	3,49	4,18	77,78	92,55

U odnosu na israživanja u otvorenim lovištima *Bridermana (1986)*, koji navodi da je randman kod divljih svinja normalno oko 80 %, *Štubea i ostalih (1980)* prosečna vrednost od 0,765 i *Badera (1983)* prosečna vrednost od 0,795, vrednosti koje smo dobili su nešto više.

Prema israživanju *Matiolia i Pedonea (1993)*, sprovedenom u ograđenom lovištu, randman muških grla iznosi 82,3 %, a ženskih 83,0 %, tako da vrednosti koje smo dobili su gotovo identične.

Postignute telesne mase kod nazimadi manje su u odnosu na istraživanja *Novakovića (1996)*, gde je sprovedena izbalansirana ishrana nazimadi. Na osnovu ovoga možemo konstatovati da i pored propisane tehnologije gajenja i ishrane u ovom lovištu (*Beuković i sar. 2003*), postoje propusti koji utiču na slabije proizvodne rezultate u ovom sistemu gajenja. Ovo se pre svega ogleda u nedovoljnoj, neredovnoj i neravnomernoj ishrani prasadi.

ZAKLJUČAK

Na osnovu dobijenih rezultata mogu se izvesti sledeći zaključci:

Prosečne mase odstreljene muške nazimadi 35,12 kg, dok ženske 30,44 kg. Najveća maksimalna masa izmerena kod muške nazimadi je 55,7 kg, a ženske 52 kg, dok su minimalne mase kod iznosile 12,2 kg i 16,8 kg.

Mase odstreljenih veprova prosečno su iznosile 86,36 kg, sa variranjem u rasponu od 50,3 do 121 kg.

Masa krmača iznosila je u proseku 81,36 kg, sa variranjem od 42,5 kg do 122 kg.

Randman kod muške nazimadi prosečno je iznosio 82,87%, ženske nazimadi 81,65%, veprova 82,71 i krmača 83,45%.

Tehnologija gajenja i ishrana izbalansiranim smešama, mora se u potpunosti ispoštovati u svim fazama.

LITERATURA

- BADER, W.: Untersuchungen beim Wildschwein, Disertacion, Munchen, 85(1983).
- BEUKOVIĆ M., POPOVIĆ Z., GAČIĆ D., STANAČEV VIDICA., NOVAKOVIĆ N.: Efekat strukture smeša za prehranjivanje divljih svinja (*Sus scrofa L.*) na telesnu masu prasadi u lovištu "Crni lug". *Savremena poljoprivreda*, 52(3-4)107-109(2003).
- BRIEDERMANN, L.: Schwarzwild, VEB, Berlin, 540(1986).
- JOVANOVIĆ, V., TARASENKO, B.: Uzgoj divljači visokog lova u ograđenim lovištima, Zbornik radova simpozijuma „Zdravstvena zaštita i uzgoj divljači“, 26. oktobar 1984.godine u Novom Sadu, Savez veterinarara i veterinarskih tehničara Jugoslavije, Beograd, 37-54(1984).
- LAVADINOVIĆ, M.: Proučavanja mogućnosti i savremenih tehnologija gajenja divljih svinja u ograđenim lovno-uzgojnim centrima, Magistarski rad, Šumarski fakultet, Beograd, (1982).
- MALETIĆ, V.: Srednje mase divljih svinja u različitim starosnim klasama i randman mesa pri poluintenzivnom gajenju u ogradama. *Biotechnology in Animal Husbandry* 18. (5-6)285-289 (2002).
- MATTIOLI, S., PEDONE, P.: Dressed versus undressed weight relationship in wildboars (*Sus scrofa*) from Italy, *Ibex J.M.E.*, (3)72-73(1993).
- NOVAKOVIĆ, V.: Divlja svinja (*Sus scrofa L.*), Lovački savez Srbije, Beograd, (2003).
- NOVAKOVIĆ, V.: Uticaj mera gazdovanja na povećanje produkcije mesa kod divljih svinja. Zbornik radova sa savetovanja »Savremeni aspekti gajenja, zaštite i korišćenja divljači u funkciji razvoja brdsko planinskih područja Jugoslavije«, 120-126(1996).
- RANKOVIĆ, N., POPOVIĆ Z.: Dinamika odstrela i vrednost izlova nekih vrsta divljači u Srbiji, *Savremena poljoprivreda*, (3-4)195(2002).
- STUBBE, I. et al.: Die Korperentwicklung des Schwarzwildes im Wildforschungsgebiet Havel.Beitr, *Jagd und Wildforsch.*, (11)245-259(1980).

BODY WEIGHT AND DRESSED MASS IN WILD BOAR (*SUS SCROFA L.*) BREEDING IN INTENSIVE SYSTEM

POPOVIĆ Z., BEUKOVIĆ M., NOVAKOVIĆ N., GAČIĆ D.

Summary

Mean weights for young mails was 35,12 kg, and for females 30,44 kg. Maximum weight for young mails was 55,7 kg, and for females 52 kg, while minimum was 12,2 kg and 16,8 kg.

Average weight for adult mails was 86,36 kg, ranged from 50,3 to 121 kg, while average weight for adult females was 81,35 kg, ranged from 42,5 kg to 122 kg. Average dressed mass for young mails was 82,87 %, for young females 81,65%, adult mails 82,71% and adult females 83,45%.

Key words: wild boar, body weight, dressed mass.